

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าเรื่องคนเลียงช้างชาวไทยกวยจังหวัดสุรินทร์ เท่าที่เคยทำกันมามีเน้นในด้านการพรรณาประเพณีวัฒนธรรม แต่การศึกษาในด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมมักถูกละเลย ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงต้องการเสนอปัญหา และข้อเท็จจริงของกลุ่มคนเลียงช้างชาวไทยกวยที่หมู่บ้านดากลางจังหวัดสุรินทร์ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญในวิถีชีวิต วัฒนธรรมเลียงช้าง ตลอดจนการปรับตัวเพื่อดำรงอยู่ตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม วัฒนธรรม

จากการศึกษาพบว่า ภายหลังจากที่ได้ยุติการไปโพนช้างป่าในประเทศกัมพูชาอย่างสิ้นเชิงในปี พ.ศ. 2504 ทำให้พิธีกรรมการโพนช้างขาดการสืบทอด และความเชื่อเรื่องของกฎปะกำได้เสื่อมคลายลงตามไปด้วย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมในหลายประการด้วยกันคือ ค่านิยมและทัศนคติของควาญช้างรุ่นใหม่เปลี่ยนไป ควาญช้างรุ่นเก่าถูกมองว่าล้าสมัย ไม่ใช่ผู้กล้าหรือวีรบุรุษอีกต่อไป กลายเป็นว่าความต้องการในสิ่งใหม่ที่เข้ามาแทนที่คือ “ค่านิยมทางด้านวัตถุ” โดยเฉพาะรถยนต์ไฮลักซ์กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงในกลุ่มวัยรุ่นปัจจุบัน รวมไปถึงการที่ควาญช้างรุ่นใหม่ขาดการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในเรื่องช้างอย่างแท้จริง

ในเวลาต่อมา เมื่อได้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นในหมู่บ้านช้างบ้านดากลาง ซึ่งนับวันจะวิกฤตมากขึ้น ที่สำคัญได้แก่ การบุกรุกที่ดินป่าทามสาธารณะของหมู่บ้าน การส่งเสริมให้ปลูกพืชยาเสพติด ทำให้ทำเลเลียงช้างและปริมาณอาหารช้างลดลง รวมไปถึงเรื่องของความยากจน ความแห้งแล้งของอีสาน ฯลฯ จนมีผลทำให้ต้องมีการปรับตัวเพื่อดำรงอยู่ไปในหลายลักษณะด้วยกัน โดยเฉพาะที่สามารถทำรายได้ควบคู่ไปกับการมีอาหารเลียงช้างได้เป็นอย่างดีคือ การนำช้างเข้ามาเที่ยวเร่ขายของตลอดท้องช้างในเขตกรุงเทพมหานคร

ถึงแม้ว่า การเข้ามาเที่ยวเร่ขายของตลอดท้องช้างในเขตกรุงเทพมหานคร จะเป็นหนทางแก้ไขปัญหาคืออย่างหนึ่งของชาวไทยกวยจังหวัดสุรินทร์ก็ตาม แต่ในทัศนะของคนเมืองกลับมีความคิดเห็นว่าเป็นการนำช้างเข้ามาทรมาน โดยเฉพาะจะก่อให้เกิดปัญหาจราจรติดขัด ตลอดจนอาจเป็นอันตรายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทาง กทม. ยกขึ้นมากล่าวอ้าง จนถึงกับมีการประกาศห้ามช้างเข้ามาในเขตกรุงเทพมหานคร